

Felhasznált irodalom

A kora esti órákban, amikor elült a forgatag és a zaj végre bekúszott a kihült szobákba, az ég gondolt egyet, összegyűjtötte minden felhőjét és tisztára mosta a várost. Apró, de éles esőcseppek verték el a port az utcákról, a terekről, a házak tetejéről. Kihalt volt a város, csupán a Deák Ferencről elnevezett téren állt három ember. Angyali türelemmel viselték az ég háborgását. Három ballonkabátos úr, színtelenül, túl minden koron.

Kosztolányi Dezső, Hamvas Béla és Pilinszky János – legalábbis így azonosította őket később a hatóság.

A jegyzőkönyv szerint Kosztolányi kezében sétabot volt, Hamvas zsebre dugott kézzel álldogált, Pilinszky pedig a vízzel szembeni dacra nevelte félig elszívott, parázsló cigarettáját.

„Ezen a vonalon általában a túlzás uralkodó” – kezdte megengedően Kosztolányi. Hosszú hallgatás követte a kijelentést. Az eső, mintha óra volna, ütemes kopogással szabdalta az időt. A másik kettő nyilván értékelte a mondatot, összevetve azt a tapasztalással. Hamvas volt, aki végül válaszolt: „Olyan emberekkel, akikkel jól éreztem magam, kíváncsiak tettek a tisztaságot”. Hallgatás megint. Nem hosszú, inkább csak leheletnyi.

A józan ész által diktált dramaturgia azt kívánná, hogy Pilinszky foglaljon most állást egyik vagy másik mellett, így teremtve meg a többség közösségét a harmadikkal szemben, de az emlékező próza ily mértékben nem hazudhat. Hamvas volt ugyanis, aki folytatta. „Modern ember, vagyis semmi sincs, amitől jobban félne, mint a bukást beismerni.” „Az ember nem gép...” – mondta erre gyorsan Kosztolányi. „Épp ezért tilos benne az ésszerűség merev rendjét keresni.” Hamvas válasz helyett dűnyögött valamit tehetség és produkció érvénytelenségéről. A jegyzőkönyv ezen a ponton nem ad kellő eligazítást. Kihúzott és többször átírt sorok után Pilinszky megállapítása olvasható: „Nem hiszem, hogy bárkiben akadt volna hasonló elszántság a heroikus alámerüléshez.” „Ha az ember és műve mítosszá válik, elveszti személyes jellegét” – így Hamvas. A másik kettő egyetértően bólintott, érezték, nincs szó, amely vitára kelhetne a hallottakkal.

„Mi is kötve vagyunk, csak másképp” – folytatta Pilinszky a gondolatot, hangjában szomorúság bujkált. „Nem szeretem hangsúlyozni” – folytatta, „hogyan magyar költő vagyok, hiszen ez végzetes adottság.” Kosztolányi nem hagyta annyiban. „Az, hogy a nyelv miképp válik világhódító hatalommá, szövevényes kérdés.” „Nem nehezebb, mint a többi” – vágta rá Hamvas. „Középszerűnek lenni annyi, mint azt tenni, amit a meg nem számlálható többség tesz.” „A szürke szép szín” – mondta csendesen Pilinszky.

Kosztolányi érezte, hogy akár személy is lehet, akiről beszélnek, s ezt konkretizálni csak a diskurzus hasznára válhat. Így folytatta tehát: „Ha méltányolnak, véged. Ez azt jelenti, hogy annyi elismerést kapsz, amennyit megérdemelsz.” „Ezt ő méltósággal és alázattal viselte”- keresett mentséget Hamvas, de az előbbi akkor nem, csak ezután fejezte be a mondatot: „A dicsőség ott kezdődik, hogy túlbecsülnek.” „A hitünk ellentétes, a problematikánk közös” – összegezte a gondolatot Pilinszky.

Hallgattak ezután. Pilinszky újabb cigarettára gyújtott. Az ég is kidühöngte magát, csendesedett lassan. A szétszórt papírlapokat rég beleverte már a földbe. Ekkor vették észre az utcasarok sötétjébe rejtőző alakot. Megriadtak? Szétrebbentek, az biztos. „Nem babra megy a játék” – suttogta Kosztolányi. „Amit nem nagyon lépnek át, még mindig félnek átlépni” – köpött ki Pilinszky, és elindult az ellenkező irányba. Búcsút sem intett, úgy tűnt el. Hamvas biccentett Kosztolányinak, s távozóban azt morogta: „kell lennie olyan életnek, emlékszem rá, amely valódi és zavartalan is.”